

**VÝVOJ ZEMĚDĚLSKÉHO
PORADENSKÉHO A ZNALOSTNÍHO
SYSTÉMU**

MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

OBSAH

1	Pohled do historie	2
2	Doba pozvolných změn.....	2
3	Potřeba odborného vzdělání	2
4	Spojené úsilí	3
5	Vývoj zemědělského poradenství po roce 1989.....	4
6	Vzdělávání v ÚZEI.....	5
7	Zemědělský poradenský a znalostní systém MZe na léta 2014–2020.....	7
8	Východiska koncepce	8
9	ÚZEI a jeho podpora poradenského systému	10
10	Cíle zemědělského poradenského a znalostního systému MZe na období 2014-2020.....	11
11	Vzdělávání poradců.....	13
12	Webové poradenství	14
13	Seznam zkratk	15
14	Seznam literatury	17
15	Anotace.....	17

VZDĚLÁNÍ A PORADENSTVÍ – CESTA K POKROKU

1 POHLED DO HISTORIE

Po staletí bylo naše zemědělství v zajištění trojhonného způsobu hospodaření, v jehož rámci byly možnosti realizovat změny značně limitované. Řízení vrchnostenských statků bylo regulováno tzv. instrukcemi (soubor nařízení, rad a návodů), které začaly vznikat koncem 15. století. Podle našeho předního historika zemědělství V. Černého (1930) do konce 18. století „hospodářská instrukce byla hospodářskému úředníku tím, čím později a nyní celá příruční knihovna odborných spisů“.

2 DOBA POZVOLNÝCH ZMĚN

Změny, pokud k nim vůbec docházelo, začínaly na velkostatku a jen zvolna přecházely na selský statek, hospodářství ostatní zůstávala hodně pozadu. Občas přispěli k pokroku venkovští učitelé, duchovní, popřípadě další vzdělanější jednotlivci. V nejednom případě také obyčejný voják, „vandrovní“ nebo „forman“ prospěl tím, že jinde odpozorované novinky „nabídl“ svým spoluobčanům.

Koncem 18. století, v souladu s vývojem v zemědělsky vyspělejších státech Evropy, začínají se i u nás „nejvyšší místa“ zajímat o zemědělství. Z popudu Marie Terezie vzniká Společnost orby a svobodných umění v Čechách (přejmenovaná později na Vlastenecko-hospodářskou společnost – VHS) s úkolem starat se všestranně o pokrok „polního hospodářství“. Činnost zahájila 1. ledna 1770 a po 100 letech (1872) byla nahrazena Zemědělskou radou.

VHS se mimo jiné v roce 1776 zasloužila o vznik stolice polního hospodářství při pražské univerzitě, která představovala zárodek zemědělského učiliště vysokoškolského typu. Z vůle majitelů panství vznikla i další školská zařízení (první hodnověrně doložená je škola pro hospodářské úředníky klášterních statků v Břevnově u Prahy z roku 1728). Jednalo se vesměs o krátkodobé pokusy, zaměřené hlavně na prospěch vrchnosti. Počínaje koncem 18. století byla k dispozici i určitá odborná literatura, téměř výlučně však cizojazyčná. Kdo měl šanci tuto literaturu využít, je zřejmé.

3 POTŘEBA ODBORNÉHO VZDĚLÁNÍ

Historický mezník představuje u nás rok 1848. Na jedné straně hromadící se poznatky přírodních věd nabízely možnosti výraznějšího pokroku v zemědělském podnikání a na straně druhé uvolněný rolník nutně potřeboval odborné vzdělání. Potřeboval, to neznamenovalo, že chtěl – většinu z nich bylo třeba o tom trpělivě přesvědčovat.

„Pravými branami do chrámu novověkého pokroku hospodářského se staly školy hospodářské“, konstatuje (1888) František Farský (1846–1927). Polovina 19. století je u nás ve znamení vzniku prvních rolnických škol, v šedesátých letech se otevírá několik dalších, výraznější rozmach ale zaznamenáváme v letech osmdesátých. V té době je už v podstatě k dispozici kompletní systém odborného zemědělského školství, s výjimkou školství vysokého.

Návštěvnost zemědělských škol závisela na rodičích, na jejich přesvědčení o nezbytnosti vzdělání jejich nástupců. Rolník snad nikdy nedal na povrchní argumenty. Pokud se škola neprezentovala dostatečně přesvědčivě a dostatečně rychle, byla odsouzena k živoření či přímo k zániku. Učitelé museli mezi rolníky, zákonitě se stávali „kočovnými učiteli“. Navázali na skvělou tradici „polních kázání“ legendárního Františka Xaveria Horského (1801–1877) a Filipa Stanislava Kodyma (1811–1884).

Škála forem šíření zemědělského pokroku nabývala na pestrosti. Kromě přednášek či krátkodobých kurzů to byly také individuální porady, které nejednou vyústily v dlouhodobou spolupráci. Oblibu si získávaly „poučné vycházky“ do vyspělejších podniků či návštěvy množících se „hospodářských“ výstav, později přehlídek strojů apod. Tito „apoštolové zemědělského pokroku“ poskytovali také velmi často rozhodující pomoc při založení a činnosti hospodářských spolků, družstev, družstevních podniků atd. Většina z nich nezanedbatelně přispívala k šíření zemědělského pokroku také slovem psaným. Byli mezi nimi „majetníci“, nakladatelé, redaktoři i kolportéři nejrůznějších odborných časopisů, ale hlavně autoři odborných příspěvků či vedoucí odborných rubrik, označovaných třeba jako poptavárny nebo hovorny. Značně dlouhá je i řada těch, kteří také nezanedbatelně přispěli do fondu český psané knižní zemědělské literatury.

Koncem sedmdesátých let 19. století k „polním kazatelům“ z řad zemědělských pedagogů ustanovuje Zemědělská rada v Čechách své první kočovné učitele (na Moravě o něco později). Se svými výsledky se hlásí i pokusné stanice, které vznikají při školách i mimo ně. Rozšiřuje se tak škála těch, kteří mají co zemědělcům poradit. Vznik Československé akademie zemědělské roku 1924 dokumentuje, jakou intelektuální kapacitu naše zemědělství má.

4 SPOJENÉ ÚSILÍ

Přes určité snahy ze strany školských činitelů i Zemědělské rady byla poradenská – tehdy poradnická – činnost spíše spontánní než organizovaná. Na pořad dne se dostává otázka, jak ji organizovat, aby efektivně využívala všech zdrojů a možností a při tom nepřekročila hranici nežádoucí centralizace a byrokratizace.

To se stalo předmětem intenzivních úvah v jednacích sálech Domu zemědělské osvěty (DZO) již záhy po jeho uvedení do života. Koncem dvacátých a počátkem třicátých let zde

pod taktovkou Dr. Reicha spojují své síly k systematictější a tedy také účinnější poradenské činnosti učitelé, výzkumníci, přední pracovníci zemědělského průmyslu, zvěrolékaři, právníci, představitelé významných zemědělských organizací, zkušení praktici atd. K dispozici už tehdy mají odborné knihy, časopisy domácí i zahraniční, učební pomůcky, filmy a diapozitivy s připravenými texty. Vznikly spolehlivé základy moderního zemědělského poradenství, které pak úspěšně prošly prověrkou času, a je tedy i dnes na co navazovat.

5 VÝVOJ ZEMĚDĚLSKÉHO PORADENSTVÍ PO ROCE 1989

Zemědělské poradenství před rokem 1990 v České republice prakticky neexistovalo. Odborné činnosti prováděli specialisté státních statků a zemědělských družstev. Transfer informací a prostor pro výměnu zkušeností poskytovaly okresní a krajské porady agronomů, zootechniků atd. Vzhledem k rozsáhlým změnám v oblasti vlastnických práv a složitosti problematiky převládala v poradenství, které se začalo formovat v letech 1990–1992, legislativní a transformační problematika. Dotace do oblasti poradenství, které MZe začalo od roku 1992 poskytovat, plnily zároveň několik cílů:

- pomáhaly formovat dosud neexistující zemědělské poradenství, resp. podpořily zahájení činnosti specializovaných poradců,
- přispívaly k tomu, aby zemědělci začali jejich služeb využívat,
- řešily pomoc v celém spektru odborných témat, počínaje zastaralým technickým a technologickým vybavením, přes problematiku rostlinné a živočišné výroby, až po marketing a orientaci zemědělských podnikatelů v nových poměrech evropského agroprostoru.

Nedostatečné podnikatelské a odborné znalosti zemědělců, kteří začali hospodařit po roce 1990, a také nové tržní podmínky způsobily rychlý úpadek řady podnikatelů. Poradenské programy DIGIT I a DIGIT II (1997–1998) byly proto výhradně zaměřeny na zhodnocení podnikatelského záměru ekonomicky slabých podniků a na doporučení ke změně zaměření hospodářské činnosti nebo k jejímu ukončení. Tato pomoc nebyla příliš rozsáhlá co do počtu zpracovaných poradenských projektů, ale byla velice účinná z pohledu jednotlivců i z metodologických aspektů.

V roce 1999 Ministerstvo zemědělství (dále jen „MZe“) zpracovalo koncepci zemědělského poradenství, které se profilovalo do dvou proudů – privátního a státního. Poradenství ve veřejném zájmu (státní) poskytovali pracovníci resortních výzkumných ústavů a individuální poradenství prostřednictvím poradenských kroužků sdružovalo do roku 2002 zemědělce za účelem řešení obdobných výrobních problémů; tato forma poradenství byla široce akceptována zemědělskou veřejností i oceňována v hodnoceních EU.

V roce 2002 vydalo MZe první směrnici o akreditaci poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství (dále jen „Směrnice“) a od roku 2003

zavedlo systém akreditace zemědělských poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných MZe (dále jen „Registr“). Část řídicích pravomocí spojených s akreditací a kontrolu pověřených poradenských subjektů byla přenesena na Ústav zemědělských a potravinářských informací (nyní ÚZEI), který byl kromě funkce kontrolního orgánu, ve spolupráci s Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů (ÚHÚL), pověřen i funkcí Správce Registru a prováděním administrativních úkonů spojených s akreditací. Cílem bylo zabezpečení přípravy resortu zemědělství na povinnost členských států zřídit nejpozději od 1. ledna 2007 komplexní systém zemědělského poradenství, a to minimálně pro oblast zákonných požadavků na hospodaření a respektování vhodných agroenvironmentálních podmínek. Počínaje rokem 2004 byl proto poradenský program zaměřen na podporu zákonných požadavků v oblasti ochrany vod, welfare zvířat, přechodný a ekologický způsob hospodaření a optimalizaci hospodaření.

V roce 2004 na základě Koncepce ustanovilo MZe Národní radu poradenství pro zemědělství a rozvoj venkova (dále jen „Rada“), která působí dodnes. Rada je poradním a iniciačním orgánem ministra zemědělství a je zřízena za účelem účasti zemědělské veřejnosti na přípravě a implementaci opatření veřejné podpory poradenství a vzdělávání přijímaných v rámci multifunkčního zemědělství a rozvoje venkova. Ministerstvo pro svoji činnost využívá poskytnutá doporučení, náměty a připomínky jejích členů.

V roce 2007 byla ukončena podpora poradenských služeb z národních dotací a individuální poradenství bylo zařazeno do Programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013 (dále jen „PRV“), opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb.

6 VZDĚLÁVÁNÍ V ÚZEI

Problematika vzdělávání v rámci resortu zemědělství přešla ze zanikajícího Institutu výchovy a vzdělávání MZe v roce 2002 na Ústav zemědělských a potravinářských informací, kde vznikl odbor vzdělávání a poradenství. Ten spojoval činnost několika samostatných, ale vzájemně obsahově provázaných oddělení, a v nejrůznějších formách pro státní instituce a širokou odbornou i laickou veřejnost zprostředkovával, připravoval a zajišťoval vzdělávání poradenství a informace.

V letech 2003–2008 se oddělení vzdělávání tohoto odboru věnovalo metodické, organizační a koordinační činnosti, což zahrnovalo tvorbu různých forem a modelů kombinovaného vzdělávání. Byly organizovány kurzy počítačové gramotnosti, environmentálního vzdělávání a další odborné kurzy podle požadavků MZe. Oddělení se podílelo na školení školitelů v rámci přípravy Programu rozvoje venkova pro léta 2007–2013, na školení privátních zemědělských poradců, pracovníků NNO, KIS, samotných zemědělských podnikatelů a učitelů odborných předmětů na středních zemědělských a dalších odborných školách. Rovněž bylo zapojeno do přípravy Národní soustavy kvalifikací

a jejich sektorových (později oborových) rad v zemědělství, lesnictví, potravinářství a vodohospodářství. Byla navázána a rozvíjena spolupráce s Asociací vzdělávacích zařízení pro rozvoj venkovského prostoru (sdružení středních odborných škol působící ve prospěch resortu). Oddělení vzdělávání převzalo a pokračovalo ve vydávání odborného časopisu pro střední školy pod názvem „Zemědělská – půdohospodářská škola“, která v resortu vychází od 30. let dvacátého století. Zahájilo přípravu, tvorbu a organizaci e-learningových kurzů pro vybrané skupiny pracovníků resortu, tj. privátních poradců, nových pracovníků v resortu a učitelů odborných předmětů na středních odborných školách. Pracovníci oddělení připravovali a organizovali vzdělávací kurzy pro manažery a pracovníky nově vznikajících místních akčních skupin v ČR.

K 1. 7. 2008 byl Ústav zemědělských a potravinářských informací začleněn do nově vzniklého subjektu, a to do Ústavu zemědělské ekonomiky a informací. Vzdělávání a poradenství tvořilo samostatný úsek. Později v roce 2010 byl tento úsek spojen s úsekem FADN. V tomto období oddělení vzdělávání plnilo tyto úkoly:

- příprava a organizace vzdělávání privátních poradců zapsaných v Registru poradců MZe,
- zabezpečování vstupního vzdělávání nových pracovníků v resortu MZe – vstupní kurz, environmentální vzdělávání a kombinovaný kurz počítačové gramotnosti (KKIG), jednotné školení inspektorů pro zvýšení bezpečnosti potravin,
- vzdělávání lesních pedagogů, lesních odborných hospodářů, dětí a mládeže ve vztahu k lesu jako živému přírodnímu ekosystému,
- vzdělávání dětí v základních školách k problematice bezpečnosti potravin,
- vzdělávání učitelů odborných zemědělských předmětů na středních školách, zejména k problematice transferu znalostí z resortního výzkumu do praxe.

V rámci bilancování ekonomické kondice Ústavu zemědělské ekonomiky a informací bylo přistoupeno k rozsáhlému vnitřnímu zjišťování fungování specializované knihovny a možnosti spojení s oblastmi poradenství a vzdělávání.

Výsledkem analýzy činností s využitím výsledků procesního a personálního auditu, komparace zjištěných údajů s dostupnými standardy a studiiemi byl ambiciózní projekt resortní oborové informační brány, vyžadující sloučení vzdělávací a poradenské části ústavu s knihovnou. Spojení těchto dvou organizačních složek ústavu přispělo ke zvýšení provázanosti vnitřních procesů a oblastí. Proces změn v ústavu byl završen 1. srpna 2013 vznikem Zemědělského poradensko-vzdělávacího centra a Knihovny Antonína Švehly.

Referát Vzdělávání zabezpečuje tyto úkoly:

- rozpracovává vzdělávací cíle v resortu MZe do koncepcí a vzdělávacích projektů,
- realizuje vzdělávací kurzy, školení a semináře pro pracovníky státní správy, pro školitele, privátní poradce zapsané v Registru poradců MZe, učitele odborných

- předmětů na SOŠ v rámci operativní implementace úkolů Společné zemědělské politiky a záměrů politiky MZe,
- plní úkoly v rámci Strategie v dalším vzdělávání, Strategie celoživotního učení, EVVO a dále podle požadavků MZe,
 - iniciuje a realizuje tvorbu a výrobu e-learningových kurzů a studijních podpor pro vzdělávání poradců a celoživotní odborné vzdělávání v rámci transferu výstupů VaV v souladu se strategií celoživotního učení,
 - realizuje inovační vzdělávací akce pro privátní zemědělské poradce,
 - rozpracovává vzdělávací záměry MZe pro subjekty v lesním hospodářství – poradce, lesní pedagogy, vlastníky lesa, odborné lesní hospodáře a zpracovatele dřeva pro jeho uvádění na trh.

7 ZEMĚDĚLSKÝ PORADENSKÝ A ZNALOSTNÍ SYSTÉM MZE NA LÉTA 2014–2020

Referát poradenství ve spolupráci s MZe připravuje zemědělský znalostní a informační systém AKIS tak, aby odpovídal orientaci Společné zemědělské politiky pro nové období.

AKIS – zemědělský znalostní a informační systém, jehož implementace má za cíl podpořit vazby a vztahy mezi zemědělskými organizacemi/jednotlivci, které ovlivňují vznik, transformaci, přenos, uchování, následné vyhledávání, šíření a využívání znalostí a informací za účelem rozhodování, řešení problémů a zavádění inovací v zemědělství.

MZe v návrhu Koncepce vytyčilo v souladu s výše uvedenými dokumenty a požadavky cíle zemědělského poradenského a znalostního systému MZe a následně formulovalo i jeho jednotlivá opatření.

AKIS je zaměřen na pomoc jednotlivým příjemcům získat větší povědomí o vztahu mezi zemědělskými postupy a řízením zemědělských podniků na straně jedné a normami v oblasti životního prostředí, změny klimatu, dobrého zemědělského stavu půdy, bezpečnosti potravin, veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin a dobrých životních podmínek zvířat.

Požadavky společnosti na ochranu životního prostředí neustále rostou. Současně s nastupující klimatickou změnou vzrůstá potřeba správného hospodaření s přírodními zdroji, a to jak z hlediska samotného udržení zemědělské produkce, tak z hlediska zachování těchto zdrojů pro jejich jiná společenská užití. Tyto požadavky a potřeby se promítají do nárůstu a zpřísňování regulačních opatření. Mají-li zemědělci na tyto trendy účinně reagovat, musí si nutně osvojit nové poznatky v ochraně zdrojů a společně s výzkumem hledat vhodná technologická řešení. To předpokládá zdokonalení výzkumných, poradenských a informačních činností v resortu a podstatné zlepšení vazeb mezi domácím výzkumem a transferem jeho výstupů do praxe.

8 VÝCHODISKA KONCEPCE

Komise MZe ustanovená v roce 2008 pro přípravu reformy poradenského systému doporučila zachovat stávající funkční prvky zemědělského poradenství, tj. opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb PRV, poskytování služeb privátními zemědělskými a lesnickými poradci, jejich akreditaci a vedení v Registru, obsahové zaměření zemědělských poradenských služeb a využít i dalších poradenských postupů (stupňů), které na sebe navazovaly, vzájemně se doplňovaly a vytvářely ucelený systém resortního poradenství zaměřený na oblast zemědělství, lesnictví, rybářství, vodního hospodářství a rozvoj venkova.

8.1 Vstupní konzultace

Všeobecné, časově limitované informace o podpůrných programech, vyžadovaných termínech či informace, které tazatele nasměrovaly na další odborné konzultace nebo individuální poradenské služby. Konzultace poskytovaly Agentury pro zemědělství a venkov MZe, odborné útvary MZe, agrární nevládní neziskové organizace, Krajská informační střediska pro rozvoj zemědělství a venkova (KIS), Celostátní síť pro venkov, odborní lesní hospodáři. Tento první stupeň poradenství byl podpořen z národních dotací do roku 2010, kdy byla z důvodu nedostatku finančních prostředků podpora ukončena.

8.2 Konzultační poradenství

Poradenské působení generálního i odborného charakteru formou konzultací různého typu za účelem podpory transferu výsledků VaVal do praxe, ale i předání obecných informací.

8.3 Odborné konzultace

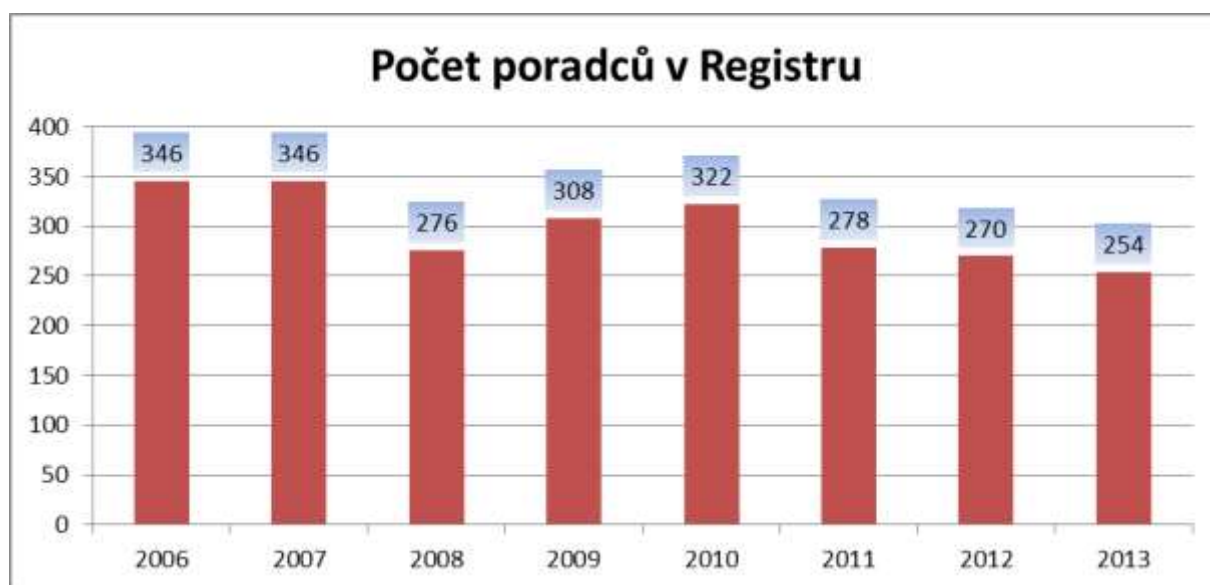
Přenos poznatků z vědeckých pracovišť do praxe poskytovaný resortně orientovanými výzkumnými ústavy, veřejnými vysokými školami, odbornými sdruženími i odbornými útvary ministerstva. Odbornou konzultační činnost poskytoval i Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI), a to prostřednictvím služby Infopult. Podpora druhého stupně poradenství byla z národních zdrojů a z důvodu nedostatku finančních prostředků byla ukončena v roce 2011.

8.4 Individuální poradenství

Stávající poradenský systém MZe je založen zejména na certifikovaném individuálním soukromém poradenství, kde je vzdělávání poradců garantováno státem, a na kompenzaci části nákladů na poradenství zemědělcům. V Registru poradců (v garanci ÚZEI) bylo v roce 2013 vedeno 254 poradců akreditovaných pro oblast zemědělství, lesnictví a rostlinolékařství. Geografické a strukturální rozložení těchto poradců není v rámci ČR rovnoměrné. Je nezbytné zlepšit jejich rozmístění, a tím i dostupnost poradenské služby,

a rovněž vyrovnat dostupnost poradenské služby i podle jednotlivých oblastí/podoblastí odbornosti (akreditace). Poradenské služby byly zaměřené na odbornou problematiku podnikatelských subjektů v oblasti dodržování zásad SZP, cross compliance, správné zemědělské praxe, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci komplexněji, než umožňovaly odborné konzultace, a dále na technologické poradenství ke kontrole podmíněnosti. Poskytovatelem byli poradci akreditovaní MZe a vedení v Registru. Finanční podpora individuálního poradenství byla od roku 2007 zajištěna z PRV, opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb.

Graf - Počet poradců vedených v Registru poradců akreditovaných MZe

Graf znázorňuje vývoj počtu poradců v jednotlivých letech. Údaj je platný vždy k 31. 12. daného roku.

8.5 Poskytování informací prostřednictvím specializovaných webových portálů

Jedná se o informace centrálních orgánů, dozorových organizací, výzkumných institucí, ÚZEI, ÚHÚL atd. využívané ve všech úrovních poradenství a v různých stupních odbornosti. Financování informačního systému ministerstva bylo zabezpečeno z prostředků MZe. Informační systém ostatních zmíněných institucí byl financován z jejich vlastních zdrojů.

Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) je příspěvkovou organizací MZe, mající v předmětu činnosti i vzdělávání a poradenství. Ministerstvo i nadále přenáší část svých pravomocí v oblasti akreditace poradců na tento ústav, který je pověřen vedením Registru poradců akreditovaných MZe a zodpovídá za správnost údajů v něm vedených, provádí administrativní úkony spojené s akreditačním řízením a plněním povinností poradce. Ve spolupráci s odbornými pracovníky ÚHÚL a SRS je i kontrolním orgánem pro zemědělské, lesnické a rostlinolékařské poradenství. ÚZEI organizuje také vzdělávací akce

pro poradce a lektory poradenského systému MZe, zpracovává metodické materiály pro poradce a zemědělskou veřejnost a k zajištění tohoto cíle koordinuje i odbornou činnost vědecko-výzkumných institucí.

9 ÚZEI A JEHO PODPORA PORADENSKÉHO SYSTÉMU

ÚZEI zajišťuje akreditaci poradců, kteří pak mohou poskytovat poradenství podporované z Programu rozvoje venkova (PRV). Registr je otevřený všem zájemcům, kteří se chtějí stát poradci. Musí však splnit náročné podmínky jako jsou kvalifikační požadavky, absolvování zkoušek a nakonec úspěšně obhájit svůj poradenský projekt před akreditační komisí.

Zemědělské poradensko-vzdělávací centrum a Knihovna Antonína Švehly připravilo pro poradce a zemědělce **poradenskou pomůcku „Kontrolní listy“**. Je to souhrn zemědělské legislativy, která se vztahuje ke kontrolám podmíněnosti a bezpečnosti práce. Nedávno byla pomůcka doplněna o požadavky na ekologické zemědělství a ekologickou újmu. Jednotlivé požadavky jsou uspořádány do přehledných tabulek, kde se poradce nebo přímo zemědělec dobře orientuje podle svého výrobního zaměření. Kontrolní listy jsou pravidelně aktualizovány podle legislativních novel. Je zde k dispozici aktuálně platná legislativa v úplném znění. Jedná se o pomůcku, která je kladně hodnocena a výrazně pomáhá poradcům i zemědělcům. Kontrolní listy naleznete na našem webu www.agroporadenstvi.cz v navigaci Expertní systémy a metodiky.

Vedení poradců v Registru je spojené s pravidelným vzděláváním a zvyšováním odborné způsobilosti poradců. Oddělení Poradenství a vzdělávání připravuje pro poradce každý rok semináře na aktuální témata – např. v roce 2013 byli všichni poradci proškoleni k problematice přizpůsobování se klimatické změně, neboť tato problematika je definována jako prioritní pro budoucí období. Dalším cílem vzdělávání je udržet biologickou rozmanitost, zvýšit ochranu vod a půdy, připravit systém hlášení chorob zvířat a rostlin. Pomocí inovativních postupů naplňovat jeden nebo více povinných požadavků na hospodaření a/nebo norem dobrého zemědělského a environmentálního stavu.

Příprava poradců pro vlastníky lesů zahrnuje minimálně příslušné povinnosti podle směrnic 92/43/EHS, 2009/147/ES a 2000/60/ES a rovněž záležitosti spojené s hospodářským a environmentálním profilem lesnických podniků.

Poradce vedené v Registru již více než sedm let **pravidelně vzděláváme** v nové legislativě, vysvětlujeme na příkladech jak postupovat v případě nalezených neshod s legislativními požadavky a jak situaci následně v zemědělském podniku řešit. Semináře organizujeme ve spolupráci s výzkumnými ústavy, na kterých přednášejí největší kapacity v oboru. Součástí těchto akcí jsou praktické ukázky dobrých příkladů praxe, např. byl ve spolupráci s VÚMOP (Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i.) uspořádán

dvoudenní kurz zaměřený na udržení organické hmoty v půdě. První den probíhala teoretická výuka, kde se poradci naučili počítat bilanci organické půdy a navrhnout protierozní osevní postupy; své návrhy ihned ověřili výpočtem a zpětně korigovali osevní postup.

Některé problematiky jsou také zpracovány do e-learningových kurzů a metodik. Tyto kurzy jsou v ÚZEI vytvářeny pro zemědělské poradce, pracovníky Místních akčních skupin (MAS) a případně pro pracovníky veřejné správy, jako např. e-learningový kurz Zásady správné zemědělské praxe, Zásady welfare v chovu drůbeže, Zásady welfare a nové standardy EU v chovu skotu a Metodika poradenské práce. LMS eDoceo je systém, který umožňuje vytváření e-learningových kurzů bez nákladného technického i softwarového vybavení.

Pro **informovanost zemědělců** a poradců poskytuje ÚZEI informace od obecných až po zcela konkrétní. Na dalším webu ÚZEI je možné najít informace z výběrového šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN CZ. Kontaktní pracoviště FADN v Ústavu zemědělské ekonomiky a informací je pověřeno MZe provozovat v ČR tzv. Zemědělskou účetní datovou síť (FADN = Farm Accountancy Data Network), která od svého založení v roce 1965 nařízením Rady EHS č. 79/56 sehrává roli hlavního informačního zdroje Evropské komise o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků. Účelem šetření je poskytnout odborné a podnikatelské veřejnosti detailní údaje a výsledky tohoto šetření uspořádané z různých hledisek, umožňujících komparace hospodářských výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství v odlišných přírodních podmínkách, u podniků různé právní formy, velikosti a různého výrobního zaměření.

10 CÍLE ZEMĚDĚLSKÉHO PORADENSKÉHO A ZNALOSTNÍHO SYSTÉMU MZE NA OBDOBÍ 2014-2020

Na základě stanovených cílů byla navržena jednotlivá opatření zemědělského poradenského a znalostního systému MZe na období 2014–2020, která budou uplatňována s finanční podporou PRV nebo podporována z národních zdrojů:

- poradenská podpora zemědělským podnikatelům a vlastníkům lesa,
- poskytování poradenství v oblasti obhospodařování půdy a řízení zemědělských podniků provozovaných určenými subjekty,
- zkvalitnění úrovně poskytovaných poradenských služeb zvýšením a prohlubováním odborného profilu poradce.

Poradce je zařazen do soustavného odborného vzdělávání, a to v návaznosti především na platnou Směrnici, Národní soustavu kvalifikací, Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o financování, řízení

a sledování společné zemědělské politiky, podle kterého je stát garantem řádné kvalifikace a pravidelných školení poradců v rámci zemědělského poradenského systému.

Se vzděláváním poradců je úzce spjato i prohlubování kvalifikace školitelů poradenství, které je řešeno v koncepci vzdělávání MZe a kde je definován pojem školitel poradenství a způsoby odborné přípravy.

Vývoj nových domácích znalostí prostřednictvím VaVal nebo nevýzkumných technických aktivit, stejně jako akumulace znalostí ve veřejném systému VaVal, není dosud hlavním hybatelem růstu. Tento obecný stav se plně promítá do oblasti zemědělství i přesto, že zde existuje dlouhodobě specifický resortní výzkum.

Přenos znalostí a inovační proces probíhá v ČR několika kanály: soukromými (nezávislými) poradci, poradenskými a vzdělávacími službami firem nabízejících zemědělské technologie, univerzitami a výzkumnými organizacemi, profesními a zájmovými organizacemi zemědělců, nevládními neziskovými organizacemi, dále sítí rozvoje venkova, poradenským systémem MZe, organizacemi podřízenými MŽP a nezávislými médii a internetovými službami MZe. Tyto služby existují paralelně, jejich provázanost je spíše slabá a nejsou nikterak koordinovány.

Z hlediska procesů zahrnují inovace výzkum, transfer znalostí a technologií, investice do produkce a infrastruktury, instituce (pravidla) nebo řízení (governance). Řízení inovací je velmi relevantní ve vztahu k Programu rozvoje venkova a koordinuje vznik/dostupnost nových technologií (GMO, biotechnologie), společenské postoje, poradenský systém i vzdělávání.

Velkým problémem existujících systémů transferu znalostí je jejich roztříštěnost, nepružnost a rovněž neochota podnikatelské sféry podílet se na nákladech spojených s transferem znalostí. Příčinou může být nedostatečná důvěra v tyto služby, zejména v jejich přínos při řešení problémů podniků, obcí nebo zájmových sdružení.

Horizontální a vertikální spolupráce právnických osob, fyzických osob, neziskových organizací působících v oblasti zemědělství, potravinářství, lesnictví a rozvoje venkova je zaměřená na dosažení následujících cílů:

- posílení transferu znalostí VaVal a inovačního potenciálu zemědělských a lesnických subjektů v technologiích, pracovních postupech a dovednostech se záměrem zvyšovat konkurenceschopnost a efektivitu v sektoru zemědělství a lesnictví,
- rozvoj trhu, nových tržních příležitostí a posílení spolupráce účastníků dodavatelských řetězců v zemědělství a potravinářství,
- posílení diverzifikace služeb s orientací na další podnikání ve venkovském prostoru,
- prosazování environmentálně šetrných a přírodě blízkých managementů a postupů v zemědělském a lesnickém hospodaření nezatěžujících životní prostředí,

- společné přístupy a adaptační opatření v systému zemědělského a lesnického hospodaření zaměřená vůči negativním dopadům změny klimatu,
- udržitelná výroba a zpracování biomasy s ohledem na další využití v potravinářství, průmyslových procesech a procesech výroby energie,
- podpora drobných/malých subjektů hospodařících v lesnictví.

11 VZDĚLÁVÁNÍ PORADCŮ

Zvyšování a prohlubování kvalifikace poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství a vedených v Registru poradců MZe.

ÚZEI, oddělení Poradenství a vzdělávání, pravidelně vzdělává poradce v rámci vzdělávacího programu podle Směrnice, který je zaměřen na vzdělávací akce prioritního charakteru, jejichž obsah stanovuje odborný útvar MZe odpovědný za poradenství, a to v návaznosti na cíle podpory pro rozvoj venkova období 2014–2020 a na vzdělávací akce podle vlastního výběru poradce orientované do oblastí/podoblastí akreditace.

Témata prioritních vzdělávacích akcí jsou zaměřena především do následujících oblastí:

- společná zemědělská politika,
- cross compliance,
- nejnovější poznatky VaVal a změny v legislativě,
- bezpečnost potravin,
- ochrana životního prostředí a pohoda hospodářských zvířat (welfare),
- uplatňování integrované ochrany rostlin a udržitelné používání pesticidů.

Podle potřeby mohou být jednotlivá témata usměrněna a doplněna.

Poskytovatelem odborné informační podpory poradců je ÚZEI, ve spolupráci s ÚHÚL a SRS a institucemi mající vzdělávání v předmětu činnosti. Finančně podpořeny z veřejných zdrojů budou prioritní vzdělávací akce, a to z prostředků MZe v rámci tematických úkolů ÚZEI. Vzdělávací akce na základě vlastního výběru si hradí poradci.

Vzdělávací systém pro poradce zahrnuje semináře, kurzy a exkurze jak k odborným akcím, tak k tématům zemědělské politiky, včetně vývoje cen komodit. Jednotlivé semináře jsou na základě programu obodovány a poradce má povinnost dosáhnout ročně 100 bodů. Vícedenní akce s exkurzí mají větší bodovou váhu než návštěva přednášky v rámci zemědělské výstavy. V roce 2013 proběhla formou odborného semináře příprava poradců k problematice přizpůsobení se klimatické změně. Tyto vybrané akce nazýváme prioritními a poradce je musí absolvovat. Kvalita vzdělávacích akcí se posuzuje z několika hledisek:

- dostatečné kompetence přednášejícího k přednesení tématu,

- záruky pořadající organizace, že průběh vzdělávání bude odpovídat specifikům vzdělávání dospělých,
- použití didaktických pomůcek,
- papírové nebo jiné podklady pro účastníky akce,
- odpovídající kapacita přednáškového sálu a audio video techniky.

Úplně stejným kritériím musí odpovídat i vzdělávání zemědělců, tím spíše zda je na akce poskytována podpora z PRV.

Další informační základnu zajišťuje zemědělské poradensko-vzdělávací centrum a Knihovna Antonína Švehly, kde na jednom místě může poradce, ale i zemědělská odborná veřejnost, získat přístup k 1,2 milionu svazků a najít odpovědi na své dotazy prostřednictvím vyhledávače PRIMO.

12 WEBOVÉ PORADENSTVÍ

Jedná se o přenos specializovaných informací, metodik, formulářů či doporučení prostřednictvím webových stránek pro poradce a zemědělskou veřejnost. Informace jsou poskytovány v různých stupních odbornosti a podpora tohoto typu poradenství má za cíl zjednodušit uživatelům přístup k poradenským informacím propojováním webových portálů, přičemž sdílením databází je plně využito možností, které poskytuje webové prostředí. Od roku 2003 ÚZEI provozuje informační portál Agrovigátor.cz a poradenské stránky agroporadenstvi.cz, ze kterých byly vyvinuty specializované klony na jednotlivou problematiku a pro krajská informační střediska, která poskytují regionální poradenství zaměřené na zemědělce v daném kraji.

Role zemědělského poradenského a znalostního systému je stanovena na základě přímo aplikovatelných předpisů EU. Jednotlivá opatření přispívají k posílení konkurenceschopnosti zemědělských a lesnických podniků s důrazem na zlepšení transferu VaVal a inovací do praxe.

Financování jednotlivých opatření je zabezpečeno prostřednictvím evropského fondu EAFRD i z národních prostředků. Činnost státních institucí v rámci poradenského systému (ÚZEI, resp. ÚHÚL) je finančně podpořena z rozpočtu, který jim byl stanoven MZe. Pro realizaci poradenských programů je využita již existující institucionální struktura.

13 SEZNAM ZKRATEK

Zkratka	Celý název
AKIS	zemědělský znalostní a informační systém (Agricultural Knowledge and Information System)
cross compliance	kontrola podmíněnosti (dodržení souboru základních požadavků)
ČR	Česká republika
DIGIT I, DIGIT II	program podpory ekonomického poradenství
DZO	Dům zemědělské osvěty
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development)
EHS	Evropské hospodářské společenství
e-learning	výuka s využitím výpočetní techniky a internetu
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
FADN	Zemědělská účetní datová síť (Farm Accountancy Data Network)
GMO	Geneticky modifikované organizmy
KIS	Krajská informační střediska pro rozvoj zemědělství a venkova
KKIG	Kombinovaný kurz informační gramotnosti
LMS (eDoceo)	systém pro řízení výuky – e-learningu (Learning Management System) eDoceo = obchodní název produktu
MAS	Místní akční skupina
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NNO	nevládní neziskové organizace
PRIMO	jednotné vyhledávací rozhraní – knihovnický vyhledávač, univerzální nástroj, který umožňuje prohledávat většinu informačních zdrojů
PRV	Program rozvoje venkova
Rada	Národní rada poradenství pro zemědělství a rozvoj venkova
Registr	Registr zemědělských a lesnických poradců akreditovaných MZe
Směrnice	Směrnice o akreditaci poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství
SOŠ	střední odborná škola
SRS	Státní rostlinolékařská správa
SZP	Společná zemědělská politika
ÚHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Zkratka	Celý název
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VaV	výzkum a vývoj
VaVal	výzkum a vývoj a inovace
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i.
welfare	kvalita života (zvířat)

14 SEZNAM LITERATURY

Směrnici o akreditaci poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství od roku 2002 do roku 2011.

Koncepce poradenského systému Ministerstva zemědělství na léta 2009-2013.

Dům zemědělské osvěty – Sborník příspěvků k 80. výročí otevření Domu zemědělské osvěty (ÚZPI 2006, ISBN 80-7271-179-2).

15 ANOTACE

Vývoj zemědělského poradenského a znalostního systému ministerstva zemědělství v České republice

Článek nás seznamuje s postupným šířením pokroku v zemědělství a nástupem potřeby odborného vzdělávání zemědělců jako následku nových poznatků v přírodních vědách a celkovým společenským a průmyslovým rozvojem země.

Z převážné části se pak zabývá současností, zejména po roce 1989, kdy nové tržní podmínky ovlivnily i zemědělskou výrobu a podnikání. Zmiňuje vznik koncepce zemědělského poradenství, vyplývající z povinnosti členských států EU vytvořit do konce roku 2006 komplexní zemědělský poradenský systém, a s ní související vznik Registru zemědělských poradců akreditovaných MZe ČR. Popisuje zajištění akreditace a vzdělávání těchto poradců prostřednictvím ÚZEI a jeho podíl na přípravě zemědělského poradenského a znalostního systému na léta 2014–2020 v souladu s nasměrováním Společné zemědělské politiky ČR.